

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ В ГЛОБАЛЬНІЙ РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

*Єршова Н. Ю., д. е. н., професор,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

В глобальній економіці конкурентні переваги підприємству, території, державі забезпечує реалізація концепції сталого розвитку. Так, за даними зарубіжних досліджень (The Boston Consulting Group і MIT Sloan Management Review) не менше 50 % компаній, що змінили свою бізнес-модель в сторону екологічності, змогли збільшити прибуток. Екологічний аудит є вкрай важливою процедурою для будь-якого суб'єкта господарської діяльності. Особливо це стосується промислових підприємств, діяльність яких пов'язана з викидом небезпечних відходів в навколишнє середовище. Екологічний аудит також проводиться для сертифікації компаній, які впроваджують системи екологічного менеджменту (EMS) – ISO 14001. Розвитку системи контролю екологічної діяльності економічних суб'єктів приділяють увагу міжнародні професійні організації бухгалтерів: Міжнародна федерація бухгалтерів; Асоціація дипломованих присяжних бухгалтерів та ін. Теретичним та практичним аспектам екологічного аудиту присвячені наукові праці Мех Я., Кулик Р. [1], О. Петрик [2], Н. Єршової [3], О. Портної [4] та ін. Вирішенню проблеми застосування процедури екологічного аудиту для управління присвячені наукові дослідження вітчизняної і зарубіжної практики ризик-аналізу [6, 7]. Потребують подальшого розвитку дослідження, присвячені проблемам формування ефективних інструментів екологічного управління, до яких належить і екологічний аудит.

В Україні екологічний аудит є одним із головних інструментів реалізації державної екологічної політики [8]. Спрямованість державної політики на вдосконалення екологічного стану визначається Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (від 28.08.2019 р.). Першопричинами екологічних проблем в Україні визначені:

- низький рівень розуміння в суспільстві пріоритетів збереження довкілля й переваг сталого розвитку,
- недосконалість системи екологічної освіти;
- незадовільний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства й незабезпечення невідворотності відповідальності за його порушення.

Головними цілями екологічного аудиту підприємства є:

- контроль за дотриманням підприємством норм і приписів щодо охорони навколишнього середовища,

- оцінка ефективності функціонування системи управління навколишнім середовищем,
- оцінка екологічних зобов'язань підприємства та контроль повноти їх відображення в звітності,
- вироблення рекомендацій щодо природоохоронних заходів,
- вартісна оцінка витрат, пов'язаних з природокористуванням.

Одним зі напрямків екологічного аудиту є поведження з відходами. Досвід екологічного аудиту доводить, що його ефективність залежить від трьох основних факторів (рис. 1).

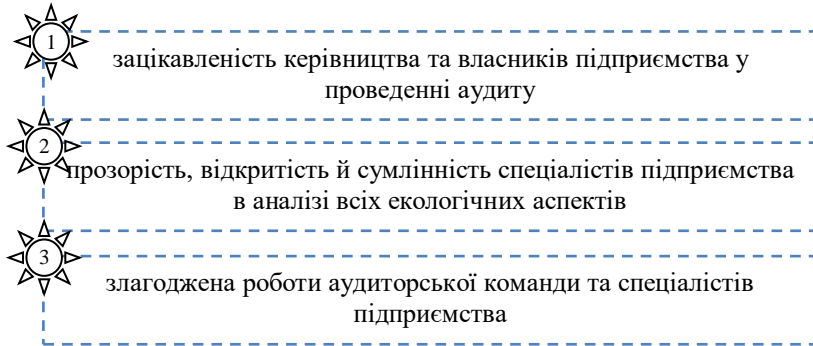

Рис. 1. Фактори, які визначають ефективність екологічного аудиту

Впровадження нових технологій, введення в експлуатацію нових виробничих потужностей неминуче призводить до зростання екологічних ризиків, пов'язаних з впливом негативних факторів на навколишнє середовище. У цих умовах на основі процедури екологічного аудиту менеджмент підприємств ще на стадії прийняття рішення зможе виявити слабкі ланки певного проекту і рекомендувати заходи, які мінімізують природоохоронні ризики. За результатами екологічного аудиту формулюється висновок про ступінь впливу екологічних факторів на фінансову звітність суб'єкта господарювання і про необхідність виконання додаткових спеціальних процедур. При цьому слід керуватися рекомендаціями Міжнародних стандартів аудиту (МСА) 1010 «Розгляд питань, пов'язаних з охороною навколишнього середовища, при аудиторській перевірці фінансової звітності».

Таким чином, концепція глобалізації економіки визначає необхідність врахування інтересів зацікавлених осіб в області політики і різній економічної діяльності, які впливають на навколишнє середовище. Екологічний аудит сприяє розробці коригувальних дій щодо усунення порушень, формування довгострокових і середньострокових програм по зниженню негативного впливу на навколишнє середовище. Перевагами проведення екологічного аудиту є такі:

- зниження відповідальності і зменшення потенційних екологічних штрафів,
- забезпечення відповідності до законодавства,
- зниження витрат на поводження з відходами,
- зниження витрат на водопостачання та енергію,
- покращення взаємодії зі стейкхолдерами (у разі публікації результатів аудиту).

Формування ефективної системи екологічного менеджменту дозволяє виробити практичні механізми управління сталим розвитком, ефективним інструментом яких є екологічний аудит.

Список використаних джерел:

1. Мех Я., Кулик Р. Екологічний аудит: сутність і проблеми становлення. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 2. С. 45–48.
2. Петрик О. А. Екологічний аудит в Україні: проблеми методики та організації. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2004. № 8. С. 51–56.
3. Єршова Н. Ю. Шляхи вдосконалення системи внутрішнього контролю на підприємстві. *Вісник ДДФА: Економічні науки*. Дніпропетровськ: ДДФА. 2013. С. 171–176.
4. Portna O., Iershova N. Eco-management of organizations within the green economy system. *ACTA innovations*. June. 2020. PP.
5. Екологічне управління: підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. Київ: Либідь, 2004. С. 432.
6. Линник О. І., Єршова Н. Ю. Проблеми функціонування та розвитку мікро-, малого та середнього бізнесу сфери послуг в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. 2(29). С. 74–80.
7. Iershova N. Analytical research of the competitive environment of the company. III International Science Conference SER 2020 September 17th – 19th, 2020 Igalo (Herceg Novi), Montenegro "New trends and best practices in socioeconomic research".
8. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 № 1862-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. № 45.